

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: Συνταγματικό Δίκαιο

ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. Ανδρέας Δημητρόπουλος

ΘΕΜΑ:

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: Στέφανος Ι. Παναγιωτόπουλος

A.M. : 1340200900280

ΑΘΗΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Εισαγωγή.....	2
II.	Ιστορική Τοποθέτηση.....	4
III.	Η έκταση της Ευθύνης.....	6
IV.	Τα Είδη της Ευθύνης.....	7
	i. Ανεύθυνο του Προέδρου για πράξεις κατά την άσκηση των καθηκόντων του	
	I. Ποινικώς ανεύθυνο. Εξαιρέσεις.....	8
	II. Αστικώς ανεύθυνο.....	10
	ii. Ευθύνη και ακαταδίωκτο του Προέδρου για πράξεις άσχετες προς την άσκηση των καθηκόντων του	
	I. Ποινική ευθύνη.....	11
	II. Αστική ευθύνη.....	11
	iii. Πολιτική Ευθύνη.....	12
V.	Η νομοθετική ρύθμιση της ευθύνης του Προέδρου.....	13
VI.	Κατηγορία και παραπομπή του Προέδρου.....	14
VII.	Η ευθύνη του αναπληρωτή του Προέδρου.....	16
VIII.	Συμπέρασμα.....	16
IX.	Περίληψη.....	18
	Βιβλιογραφία / Νομοθεσία.....	19

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τη Βασιλεία στην Προεδρευόμενη Δημοκρατία.

Η Προεδρευόμενη Δημοκρατία γεννήθηκε στην Ευρώπη με την υποχώρηση και την πτώση, στα περισσότερα κράτη, της μοναρχίας, αποτέλεσμα της ιστορικής ανόδου των αστικών κοινοβουλευτικών δυνάμεων. Η ιστορική εξέλιξη οδήγησε στην κατάργηση του θεσμού της κληρονομικής βασιλείας και την αντικατάσταση του κληρονομικού από αιρετό ανώτατο άρχοντα. Παράλληλα, η προεδρευόμενη Δημοκρατία δημιούργησε ένα ευρύτερο εξελισσόμενο πλαίσιο δημοκρατικών διαδικασιών που επέτρεπε τη συμμετοχή του Λαού στην ευρύτερη πολιτική διαδικασία. Υπερεξουσίες στα χέρια του Προέδρου θεωρούνται στον Ευρωπαϊκό χώρο – δίκαια άλλωστε- ως κατάλοιπο της εποχής της μοναρχίας. Η ιστορία της εξέλιξης του κοινοβουλευτικού συστήματος είναι ταυτόχρονα ιστορία σταδιακής αφαίρεσης εξουσιών από τον ανώτατο άρχοντα.

Στην προεδρευόμενη κοινοβουλευτική Δημοκρατία, όπως εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, το περιεχόμενο των εξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας έχει καθοριστεί από την εξέλιξη του όλου συστήματος. Με τη μεταβολή της κλασικής αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας σε σύγχρονη Δημοκρατία μαζών (Massendemokratie), στην οποία οδήγησε η συνταγματικοπολιτική εξέλιξη, οι εξουσίες του Προέδρου προσλαμβάνουν συγκεκριμένη μορφή και

περιεχόμενο. Το ίδιο ισχύει βέβαια και με την ευθύνη του. Η γενικότερη δηλαδή μεταβολή οδήγησε σε μια ευρύτερη διάσταση μεταξύ συνταγματικής ρύθμισης και συνταγματικοπολιτικής πραγματικότητας, που είναι εμφανής και προκειμένου περί των εξουσιών και της ευθύνης του Προέδρου. Έτσι, σε ορισμένα Συντάγματα, οι εξουσίες του ανώτατου άρχοντα παρουσιάζουν, από άποψη γραπτής ρύθμισης, κάποια ευρύτητα, η οποία δεν ανταποκρίνεται στη συνταγματικοπολιτική πραγματικότητα και πρακτική. Η μετάβαση στη σύγχρονη κομματική Δημοκρατία δημιούργησε νέους συνταγματικούς κανόνες από τους οποίους προσδιορίζεται σήμερα τόσο η θέση όσο και η ευθύνη του Προέδρου και όχι από τους κανόνες της κλασικής Δημοκρατίας, στην οποία ο αρχηγός του κράτους κατείχε πολύ σπουδαιότερο ρόλο, σχετικά με την Κυβέρνηση και τη Βουλή. Στη σύγχρονη Δημοκρατία, ο συνταγματικός ρόλος του αρχηγού του κράτους είναι κυρίως συμβολικός και οπωσδήποτε δεν επεκτείνεται στον καθορισμό της πολιτικής του κράτους.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ.

Αναφορικά με την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας (Κυβερνήτη-Βασιλιά τότε) παρατηρούμε ότι αυτή ρυθμίζεται από το πρώτα κιόλας Συντάγματα του Ελληνικού κράτους. Στα Συντάγματα της Επιδαύρου και του Άστρους ρυθμίζεται η ποινική ευθύνη του Εκτελεστικού Σώματος, ενώ στο Σύνταγμα της Τροιζήνος θεσπίζεται το απαραβίαστο του Κυβερνήτη, και στο Σύνταγμα της συνταγματικής μοναρχίας του 1844 ορίζεται, καθ' υιοθέτηση ξένων προτύπων, ότι << το πρόσωπον του Βασιλέως είναι ιερόν και απαραβίαστον, οι δε Υπουργοί αυτού είναι υπεύθυνοι>> και ότι << ουδεμία πράξις του Βασιλέως ισχύει, ουδ' εκτελείται, αν δεν είναι προσυπογεγραμμένη παρα του αρμοδίου Υπουργού, όστις δια μόνης της υπογραφής του καθίσταται υπεύθυνος>>.

Οι ρυθμίσεις του ανευθύνου του αρχηγού του κράτους και της ευθύνης της Κυβέρνησης δια του θεσμού της υπουργικής προσυπογραφής επαναλαμβάνονται στα Συντάγματα της Βασιλευομένης Δημοκρατίας του 1864, 1911 και 1952, αλλά και στο δημοκρατικό Σύνταγμα του 1927, όπου υιοθετείται η διατύπωση ότι <<ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν φέρει καμμίαν πολιτικήν ευθύνην δια πράξεις εκτελεσθείσας κατά την ενάσκησιν των καθηκόντων του. Ευθύνεται μόνον αν καταστή ένοχος εσχάτης προδοσίας, παραβιάσεως εκ προθέσεως του Συντάγματος ή των Ποινικών Νόμων, δικάζεται δε υπό της Γερουσίας, συγκροτουμένης εις ειδικόν δικαστήριον>>, όπως και ότι << ουδεμία πράξις του Προέδρου της Δημοκρατίας ισχύει ουδέ εκτελείται, αν δεν είναι προσυπογεγραμμένη από τον αρμόδιον Υπουργόν, ο οποίος δια μόνης της υπογραφής του καθίσταται υπεύθυνος>>. Προβλέπεται, εξ' άλλου, ότι << δια πάσαν παράλειψιν του Προέδρου της Δημοκρατίας προς εκτέλεσιν των εν τω Συντάγματι αναγραφομένων υποχρεώσεων αυτού ευθύνεται η Κυβέρνησις, καθώς και δια τας πολιτικές δηλώσεις αυτού>>.

Επισημαίνεται, ότι στο Σύνταγμα του 1927 γίνεται ρητή διάκριση πολιτικής και ποινικής ευθύνης του ανώτατου άρχοντα ως αιρετού

οργάνου, και ότι ρυθμίζεται, επίσης για πρώτη φορά, η ποινική ευθύνη του με την καθιέρωση εξαιρέσεων από το καταρχήν ανεύθυνο του αρχηγού του κράτους¹, ενώ ορίζεται και το αρμόδιο να τον δικάσει όργανο, όπως επίσης επισημαίνεται ότι για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στην ευθύνη της Κυβέρνησης για τις παραλείψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την εκτέλεση των συνταγματικών υποχρεώσεών του, όπως και στην ευθύνη της για τις πολιτικές δηλώσεις του.

Οι ρυθμίσεις του Συντάγματος του 1927 ενέπνευσαν προφανώς τον συντακτικό νομοθέτη του 1975, ο οποίος επίσης δεν κάνει μνεία του απαραβίαστου του προσώπου του αρχηγού του κράτους, ούτε περιέχει ρητή αναφορά στο ανεύθυνο του ονόματος του. Αυτό προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 35 παρ. 1, σύμφωνα με την οποία <<καμία πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν ισχύει ούτε εκτελείται χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου Υπουργού, ο οποίος με μόνη την υπογραφή του γίνεται υπεύθυνος>>. Ρυθμίζει δε το Σύνταγμα του 1975, κατά το παράδειγμα του Συντάγματος του 1927, την ποινική ευθύνη του Προέδρου, ο οποίος << δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για έσχατη προδοσία ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος>>, καθώς και << για πράξεις που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του η δίωξη αναστέλλεται ωσότου λήξει η προεδρική θητεία>>.

III. Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Η ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας ρυθμίζεται από το άρθρο 49 του Συντάγματος και από τον κατ'εξουσιοδότηση του ειδικό νόμο που ψηφίζεται από την ολομέλεια της Βουλής (ν. 265/76 << περί ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας >>). Ο συντακτικός νομοθέτης ακολουθεί και προκειμένου για τον ΠτΔ, τη βασική διάκριση, στην οποία βασίζεται η ρύθμιση και άλλων ανάλογων περιπτώσεων, σε πράξεις ενεργούμενες κατά την άσκηση των καθηκόντων του και σε πράξεις μη σχετιζόμενες προς την άσκηση αυτή.

Ειδικότερα, αναφορικά με την πρώτη περίπτωση, ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει την αρχή του ανευθύνου. Σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ. 1 εδ. α << Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για έσχατη προδοσία ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος >>. Παρατηρούμε στο συγκεκριμένο εδάφιο ότι εισάγονται δύο εξαιρέσεις στο ανεύθυνο του Προέδρου. Πρόκειται για την έσχατη προδοσία και την κατά πρόθεση παραβίαση του Συντάγματος, περιπτώσεις στις οποίες ο ΠτΔ διώκεται.

Σε αντίθεση με τις πράξεις που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, όσον αφορά τις πράξεις που δεν σχετίζονται με αυτή, το άρθρο 49 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος προβλέπει την δίωξη αλλά ορίζει πως αυτή αναστέλλεται μέχρι το πέρας της προεδρικής θητείας.

Το Σύνταγμα δεν διακρίνει, ποια είναι η ποινική μεταχείριση του Προέδρου της Δημοκρατίας, όταν πρόκειται για αξιόποινες πράξεις του των οποίων η τέλεση ανάγεται σε χρόνο προγενέστερο της ανάληψης των προεδρικών καθηκόντων του. Κατά μίαν ερμηνευτική εκδοχή, όταν ο συντακτικός νομοθέτης κάνει λόγο << για πράξεις που δεν σχετίζονται με τη θητεία του >>, εννοεί τόσο αυτές κατά τη διάρκεια της θητείας του Προέδρου όσο και αυτές που έχουν τελεσθεί σε χρόνο προγενέστερο. Ερωτάται, αν μπορεί εξίσου να υποστηριχθεί ότι,

επειδή, ως προς τις τελευταίες, το ζήτημα καταλείπεται αρρυθμιστο, και η αντίθετη απάντηση είναι δυνατόν να συναχθεί ερμηνευτικά.

Το πρόβλημα ανέκυψε πρόσφατα στη Γαλλία, όπου επίσης δεν υπάρχει ρητή ρύθμιση του ζητήματος στο Σύνταγμα, ούτε καν δε αναφορά σε << πράξεις που δεν σχετίζονται με τη θητεία του Γάλλου Προέδρου>>. Με συνέπεια τον διχασμό της Γαλλικής θεωρίας εν προκειμένω, με τους μεν να υποστηρίζουν ότι η δίωξη δεν είναι δυνατή, και τους δε ότι η δίωξη είναι αμέσως δυνατή όπως και για κάθε πολίτη.

Η απάντηση στο ερώτημα, όσον αφορά την ελληνική συνταγματική τάξη, πρέπει να αναζητηθεί στον σκοπό της συνταγματικής ρύθμισης που, αφενός, περιορίζει την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος και στην έσχατη προδοσία, αφετέρου, αναστέλλει τη δίωξη του μέχρι τη λήξη της προεδρικής θητείας για πράξεις που δεν σχετίζονται με την τέλεση των καθηκόντων του, εννοώντας προφανώς κάθε πράξη του, ακόμη και προγενέστερη της θητείας του.

IV. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.

Αναφορικά με τα είδη της ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι ορθό, όπως προκύπτει και από τα παραπάνω, να την διακρίνουμε σε δύο ευρύτερες κατηγορίες: I. Αυτή που σχετίζεται με τις πράξεις κατά την άσκηση των καθηκόντων του και II. Αυτή που σχετίζεται με πράξεις άσχετες προς την άσκηση των καθηκόντων του. Σε κάθε περίπτωση θα εξεταστεί η ευθύνη από ποινική και αστική σκοπιά ενώ

στο τέλος θα εξεταστεί και η ενδεχόμενη πολιτική ευθύνη του Προέδρου.

i. Το ανεύθυνο του Προέδρου για πράξεις κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

I. Ποινικώς ανεύθυνο. Εξαιρέσεις.

Για τις πράξεις τις οποίες ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει την αρχή του ανευθύνου. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις, που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Το ανεύθυνο προέρχεται από το αγγλικό πολίτευμα (The King can do no wrong) συνδέεται όμως με γενικότερες σκοπιμότητες, που αφορούν αυτή την ίδια τη λειτουργία του κράτους. Το ανεύθυνο του αρχηγού του κράτους συνδυάστηκε με την ευθύνη των Υπουργών. Η ευθύνη <<αφαιρέθηκε>> από τον μονάρχη, <<αποδόθηκε>> όμως στους Υπουργούς από και δια της προσυπογραφής (αρθρ. 35 Σ). Όμως, η <<μετάθεση>> της ευθύνης συνετέλεσε στην αυτονόμηση της Κυβέρνησης από τον αρχηγό του κράτους. Από το ανεύθυνο εξαιρούνται και επομένως ο Πρόεδρος ευθύνεται για έσχατη προδοσία, ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος. Οι δύο αυτές περιπτώσεις αναφέρονται αποκλειστικά στο συνταγματικό κείμενο.

Έσχατη προδοσία: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαπράττει το έγκλημα της έσχατης προδοσίας, όταν, χρησιμοποιώντας την προεδρική του ιδιότητα και τις εξουσίες που του έχουν εμπιστευθεί από το Σύνταγμα, κατέλυσε ή μετέβαλε ή αποπειράται να καταλύσει ή να μεταβάλει με τη βία το πολίτευμα της χώρας (αρθρ. 2 παρ 2 ν. 265/1976). Για το έγκλημα της έσχατης προδοσίας προβλέπονται οι ποινές της ισόβιας ή πρόσκαιρης κάθειρξης, της έκπτωσης από το

προεδρικό αξίωμα και της ισόβιας ή πρόσκαιρης αποστέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων. Η παραγραφή του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας είναι διετής (αρθρ. 4 παρ. 1 ν. 265/1976) και αρχίζει από την ημέρα που τελέσθηκε το έγκλημα. Αν όμως επήλθε βίαιη κατάλυση του Συντάγματος, η παραγραφή αρχίζει από την αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας κατά το άρθρο 120 παρ. 3 του Συντάγματος όπου αναγράφεται ρητά πως << ο σφετερισμός, με οποιονδήποτε τρόπο της λαϊκής κυριαρχίας και των εξουσιών που απορρέουν από αυτή διώκεται μόλις αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία, οπότε αρχίζει και η παραγραφή του εγκλήματος >>. Η παραγραφή αναστέλλεται όσο διαρκεί η κύρια διαδικασία, όχι όμως περισσότερο από ένα έτος.

Παραβίαση του Συντάγματος: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαπράττει το έγκλημα της, από πρόθεση, παραβίασης του Συντάγματος, εφόσον με την προεδρική του ιδιότητα προβαίνει με πρόθεση σε έκδοση πράξης ή σε άλλη ενέργεια ή υποπίπτει σε παράλειψη – που αντίκειται σε επιτακτική διάταξη του Συντάγματος, από τις αναφερόμενες στις από τον

Πρόεδρο της Δημοκρατίας ατομικά και χωρίς διακριτική ευχέρεια ασκούμενες αρμοδιότητες -, συνέπεια της οποίας υπήρξε η πρόκληση σοβαρής διατάραξης της λειτουργίας του πολιτεύματος (αρθρ. 2 παρ. 3 ν. 265/1976). Για να θεμελιωθεί ευθύνη του Προέδρου δεν αρκεί η από αμέλεια παραβίαση, αλλά πρέπει να θεμελιώνεται εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος. Για την εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος προβλέπεται έκπτωση από το αξίωμα και στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων από δύο έως δέκα χρόνια. Η από πρόθεση παραβίαση του Συντάγματος υπόκειται σε ετήσια παραγραφή. Η παραγραφή αναστέλλεται όσο διαρκεί η κύρια διαδικασία, όχι όμως περισσότερο από έξι μήνες.

II. Αστικώς Ανεύθυνο.

Για την αστική ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας ισχύει ότι και για την ποινική. Για τις πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του είναι όχι μόνο ποινικά αλλά και αστικά ανεύθυνος, εκτός αν πρόκειται για έσχατη προδοσία ή με πρόθεση παραβίαση του Συντάγματος. Για τις (ποινικές και) αστικές αυτές αδικοπραξίες, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπέχει αστική ευθύνη (αρθρ. 15 ν. 265/1976).

- ii. **Ευθύνη και ακαταδίωκτο του Προέδρου για πράξεις άσχετες προς την άσκηση των καθηκόντων του.**

I. Ποινική Ευθύνη.

Ευθύνη: Για τις πράξεις που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει πλήρη ποινική ευθύνη.

Ακαταδίωκτο: Η ειδική συνταγματική μεταχείριση του Προέδρου για τις μη σχετιζόμενες προς το προεδρικά καθήκοντα πράξεις συνίσταται στην αναστολή της ποινικής δίωξης. Εφόσον συντρέξει περίπτωση ευθύνης για πράξη άσχετη προς τα προεδρικά καθήκοντα, η δίωξη του Προέδρου της Δημοκρατίας αναστέλλεται εωσότου λήξει η προεδρική θητεία (αρθρ. 49 παρ. 1 εδ. β' Σ).

II. Αστική Ευθύνη.

Για τις πράξεις που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει πλήρη αστική ευθύνη. Το ακαταδίωκτο του αρθρ. 49 παρ.1 εδ. β' Σ αφορά μόνο την ποινική ευθύνη και όχι και την αστική για την οποία δεν προβλέπεται ανάλογη ρύθμιση. Κατά συνέπεια, είναι δυνατή η έγερση αγωγής κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.

iii. Η πολιτική ευθύνη.

Στις περιπτώσεις των εγκλημάτων που προαναφέρθηκαν (έσχατη προδοσία και παραβίαση του Συντάγματος), η ευθύνη του Προέδρου είναι ποινική, αστική. Αμφισβητείται αν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπέχει και πολιτική ευθύνη.² Αυτοτελής πολιτική ευθύνη του Προέδρου, ανεξάρτητη από την ποινική, δεν προβλέπεται από το ισχύον Σύνταγμα. Το Σύνταγμα προβλέπει την έκπτωση από το προεδρικό αξίωμα ως ποινή (αρθρ. 32 παρ.1 εδ. β' και αρθρ. 34 παρ. 1 εδ. α' Σ, αρθρ. 3 ν. 265/1976). Σε κάθε περίπτωση, η ποινική ευθύνη για έσχατη προδοσία και εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος συνεπάγεται αυτοδίκαια και ακαταλληλότητα του συγκεκριμένου φορέα του προεδρικού αξιώματος.

V. Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ.

Η διάταξη της παρ.5 του άρθρ.49 του Συντάγματος επιφυλάσσει ρητά στο νόμο τη ρύθμιση της ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας: «Νόμος που ψηφίζεται από την Ολομέλεια της Βουλής ρυθμίζει τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού». Ως «νόμος» νοείται προφανώς στο σημείο αυτό ο κοινός νόμος, δηλαδή ο νόμος που καταρτίζεται με τη σύμπραξη και των δύο οργάνων της νομοθετικής λειτουργίας –δηλαδή της Βουλής και του Προέδρου της Δημοκρατίας (άρθρ.26 παρ. 1 Σ). Με τον τρόπο αυτό, η διάταξη περιορίζει την αυτονομία της Βουλής (άρθρ.65 παρ.1), πράγμα που αποδεικνύεται τόσο από τη θέση της στο άρθρο, όσο και από τη διατύπωσή της. Η συγκεκριμένη διάταξη, εξουσιοδοτεί δηλαδή νόμο να ρυθμίζει «τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού», δηλαδή όλα τα θέματα της ποινικής ευθύνης του Προέδρου (δικονομικά και ουσιαστικά), με την επιφύλαξη των διατάξεων στις οποίες παραπέμπει η παρ.3 του άρθρου. Εξάλλου, η διάταξη αναθέτει τη ρύθμιση των θεμάτων του άρθρου σε ένα «νόμο που ψηφίζεται από την Ολομέλεια της Βουλής», δηλαδή όχι από τα τμήματά της, χωρίς τη ρητή επιφύλαξη του Κανονισμού της.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 265/1976 «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»

Η μεταβατική διάταξη του άρθρ.114 παρ.1 εδ. γ' του Συντάγματος επίτασσε την έκδοση του νόμου, που προβλεπόταν από τη διάταξη του άρθρ.49 παρ. 5 αυτού, έως την 31 Δεκεμβρίου 1975. Ο νόμος αυτός εκδόθηκε μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής. Πιο συγκεκριμένα, η εισηγητική έκθεση του σχεδίου του νόμου αυτού κατατέθηκε στη Βουλή από τον Υπουργό Δικαιοσύνης Στ. Στεφανάκη στις 2 Ιανουαρίου 1976. Το παραπάνω σχέδιο επεξεργάστηκε η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δικαιοσύνης, που στη συνεδρίαση της 30^{ης} Ιανουαρίου 1976 αποφάσισε να εισηγηθεί την ψήφιση αυτού από τη Βουλή με ελάχιστες τροποποιήσεις. Αυτό ψηφίστηκε από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή στις 4 Φεβρουαρίου 1976 χωρίς αξιολογες μεταβολές και δημοσιεύτηκε στο

Φ.Ε.Κ. 36/17. 2.1976, τ.Α΄. Πρόκειται για τον προαναφερόμενο Ν.265/1976, ο οποίος ρύθμισε όλα τα θέματα της ποινικής ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας και περιλαμβάνει 17 άρθρα.

VI. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

Α. Αρμόδια για την υποβολή κατηγορίας και την παραπομπή του Προέδρου είναι η Βουλή. Προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία, απαιτείται η υποβολή στη Βουλή πρότασης για κατηγορία και παραπομπή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη. Η πρόταση πρέπει να είναι υπογεγραμμένη από το ένα τρίτο τουλάχιστον των βουλευτών, αλλιώς είναι απαράδεκτη (αρθρ. 159 παρ. 2 Κανονισμού Βουλής). Για να παραπεμφθεί ο Πρόεδρος σε δίκη, πρέπει να γίνει αποδεκτή η πρόταση, με απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της Βουλής, ύστερα από ονομαστική ψηφοφορία σε μυστική συνεδρίαση (αρθρ. 159 παρ. 4 ΚΒ). Η πρόταση κατηγορίας πρέπει να προσδιορίζει τις πράξεις ή τις παραλείψεις του Προέδρου της Δημοκρατίας που θεμελιώνουν την, κατά το άρθρο 49 παρ. 1 του Συντάγματος, ευθύνη του (αρθρ. 159 παρ. 3 ΚΒ).

Β. Αν η πρόταση γίνει αποδεκτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραπέμπεται στο δικαστήριο, που ορίζεται από το άρθρο 86, παράγραφος 4 του ισχύοντος Συντάγματος. Συγκεκριμένα << Αρμόδιο για την εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων (όπως για παράδειγμα της παραπομπής του ΠτΔ) σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό είναι, ως ανώτατο δικαστήριο, Ειδικό Δικαστήριο που συγκροτείται για κάθε υπόθεση από έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά μέλη

του Αρείου Πάγου. Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Ειδικού Δικαστηρίου κληρώνονται, μετά την άσκηση δίωξης, από τον Πρόεδρο της Βουλής σε δημόσια συνεδρίαση της Βουλής, μεταξύ των μελών των δύο ανώτατων αυτών δικαστηρίων, που έχουν διορισθεί ή προαχθεί στο βαθμό που κατέχουν πριν από την υποβολή πρότασης για άσκηση δίωξης. Του Ειδικού Δικαστηρίου προεδρεύει ο ανώτερος σε βαθμό από τα μέλη του Αρείου Πάγου που κληρώθηκαν και μεταξύ ομοιοβάθμων ο αρχαιότερος....>> Επιπρόσθετα, οι διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής (αρθρ. 153-158), που καθορίζουν τη διαδικασία παραπομπής των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών σε δίκη, εφαρμόζονται αναλόγως και για τη διαδικασία παραπομπής του Προέδρου της Δημοκρατίας σε δίκη.

Γ. Αφότου παραπεμφθεί, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απέχει από την άσκηση των καθηκόντων του και αναπληρώνεται, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 43 του Συντάγματος. Αναλαμβάνει δε πάλι τα καθήκοντά του, αφότου το δικαστήριο του άρθρου 86, όπως περιγράφηκε παραπάνω, εκδώσει απαλλακτική απόφαση, εφόσον δεν εξαντλήθηκε η θητεία του.

VII. Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ.

Οι κανόνες ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας έχουν εξαιρετικό, ειδικό χαρακτήρα και εφαρμόζονται μόνον εφόσον πρόκειται για τον ίδιο τον Πρόεδρο και όχι για τον αναπληρωτή του.

Εφόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναπληρώνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής, ο τελευταίος υπέχει κοινή ποινική ευθύνη, ως βουλευτής όμως έχει το ακαταδίωκτο κατά το άρθρο 62 του Συντάγματος και δεν είναι δυνατή η δίωξή του χωρίς άδεια του Σώματος.

Ο Πρόεδρος της τελευταίας Βουλής, ως αναπληρωτής του Προέδρου, υπέχει κοινή ποινική ευθύνη, με την επιφύλαξη του άρθρου 62 παρ. 1 εδ. β', κατά την οποία δεν διώκεται για πολιτικά εγκλήματα βουλευτής της Βουλής που διαλύθηκε, από τη διάλυσή της και έως την ανακήρυξη των βουλευτών της νέας Βουλής.

Στην περίπτωση κατά την οποία τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας αναπληρώνει το Υπουργικό Συμβούλιο, ως προς την ευθύνη ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 86 Σ και εκείνες του νόμου περί ευθύνης Υπουργών.

VIII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορούμε εύλογα να εξάγουμε ένα βασικό συμπέρασμα αναφορικά με την ευθύνη του Προέδρου της Δημοκρατίας. Κατά πρώτο λόγο συγκρατούμε το <<ανεύθυνο>> του Προεδρικού αξιώματος: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν διώκεται ποινικά (και αστικά) για πράξεις που διέπραξε κατά την άσκηση των καθηκόντων του με μοναδικές εξαιρέσεις τις περιπτώσεις τής έσχατης

προδοσίας και τής, εκ προθέσεως, παραβίασης του Συντάγματος. Όσον όμως αφορά πράξεις πέραν των ορίων των καθηκόντων του, Ο

Πρόεδρος είναι προσωρινά μόνον ανεύθυνος, καθώς η δίωξη αναστέλλεται μέχρι το πέρας της θητείας του. Επιπρόσθετα, σκόπιμο είναι να αναφέρουμε ότι η ευθύνη τού Προέδρου οριοθετείται τόσο από το μειωμένο πλέον εύρος των εξουσιών του, όσο και από το γεγονός ότι η ευθύνη <<μεταφέρεται>> στον εκάστοτε αρμόδιο Υπουργό, καθώς αυτός ευθύνεται μέσω τής προσυπογραφής του. Σε περίπτωση που προκύψει κατηγορία εναντίον τού Προέδρου τής Δημοκρατίας, η υπόθεση εκδικάζεται από το Ειδικό Δικαστήριο, σύμφωνα με την παράγραφο 86 του Συντάγματος - όπως παρουσιάστηκε παραπάνω. Σκόπιμο είναι τέλος να αναφέρουμε την υποδειγματική συμπεριφορά των μέχρι τώρα αρχηγών τού κράτους, καθώς η ελληνική συνταγματική ιστορία δεν γνωρίζει περίπτωση παραπομπής Προέδρου τής Δημοκρατίας σε δίκη.

ΙΧ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.

Σκοπός τής συγκεκριμένης εργασίας είναι να αναλύσει την ευθύνη τού Προέδρου τής Δημοκρατίας, κάνοντας μία σαφή αναφορά τόσο στο εύρος της όσο και στα είδη της. Πυρήνα τής εργασίας αποτελεί η βασική διάκριση τής ευθύνης τού Προέδρου σε αυτή που σχετίζεται με πράξεις κατά την άσκηση των καθηκόντων του, και με πράξεις άσχετες προς την άσκηση αυτή. Γίνεται έτσι αναφορά στο <<ανεύθυνο>> τού Προέδρου καθώς και στις εξαιρέσεις από αυτό, και γενικότερα στην ειδική νομική μεταχείριση που απολαμβάνει ο Πρώτος Πολίτης τής χώρας. Επιπρόσθετα, ο παραπάνω <<πυρήνας>> τής εργασίας τοποθετείται σε ένα ιστορικό πλαίσιο, ενώ εξετάζονται και οι περιπτώσεις κατηγορίας και παραπομπής τού Προέδρου καθώς και, τέλος, η περίπτωση τής ευθύνης τού αναπληρωτή του.

Summary.

Aim of this particular work is to analyze the responsibility of the President of Democracy, making an explicit report not only in its breadth but in its kinds as well. The core of work constitutes of the basic distinction of responsibility of the President in the one that is related with action at the exercise of his duties, and in action irrelevant to this exercise. Thus it is a reference to the <<irresponsibility>> of the President as well as in the possible exceptions concerning the above and, more generally, in the special legal treatment that is enjoyed by the First Citizen of the country. Besides, the core of this work is placed in a historical frame while the cases of accusations and reference of President are examined, as well as, finally, the case of responsibility of his assistant.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- Κώστας Γ. Μαυριάς, <<Συνταγματικό Δίκαιο>> Τέταρτη Έκδοση – Επαυξημένη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2005
- Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, <<Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους>> Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου – Τόμος Β΄ - Εκδόσεις Σάκκουλα / Αθηνά-Θεσσαλονίκη
- Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, << Το Σύνταγμα της Ελλάδας και άλλα βασικά ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα>> - Εκδόσεις Σάκκουλα / Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Κωνσταντίνος Λ. Γεωργόπουλος, << Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο>> - Έβδομη Έκδοση – Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1995
- Χρυσανθάκης Χ. , Γαλάνη Ευαγγελία, Πανταζόπουλος Πέτρος <<Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου- οργάνωση του Κράτους, ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα >>
- Τσάτσος Δημήτριος, «Συνταγματικό Δίκαιο», Τόμος Β΄, Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας, Έκδοση Β΄, Εκδόσεις Σάκκουλα 1993

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.

- Ν. 265/1976
- Κανονισμός Βουλής αρθρ.153-158